

Vestmenningur leiðari fyri seks røktarheim á Sælandi

Axel Johannesen var millum tey sjeystu mann-fólkinu, ið tóku prógv sum sjúkrasystur

Sosialurin hevur hitt vestmenningin Axel Johannesen, sum í mong ár hevur arbeitt innan eldraforsorgina í Danmark. Axel og seks danir vórðu tey fyrstu mann-fólkinu, sum tóku prógv sum sjúkrasystur. Síðani hevur Axel havt serstakan áhuga fyri eldri brekaðum fólki. Í dag er hann einasti Amtsrøktarheimsstjóri í danska ríkinum. Hann hevur alla fyrisitingina av seks røktarheiminum á Vestursælandi, undir sær

Í hesum døgum er Axel Johannesen í Føroyum í samband við, at ætlanin er at stovna eitt felag fyri sclerosusjúklingar.

Vit prátaðu við Axel um bæði eitt og annað. Hann greiðir sjálvur soleiðis frá: — Eg eri føddur í Vestmanna. Pápi mín, Jóan Pauli Johannesen var kongsbóndi og doyði, tá eg var tvey ára gamal. Móður mín røkti síðani garðin, til hon doyði í 1971.

20 ára gamal til Danmarkar

Eftir fólkskúlan fór eg at arbeiða hjá Otto Jacobsen, sum hevði handil í Vestmanna. Har var eg í eina tíð, til eg í 1946 fór til Danmarkar bert 20 ára gamal. Fýra ár seinni tók eg prógv á diakonskúlanum í Árhús. Á skúlanum høvdu vit 16 mánaðar við teori og restina av tíðini var eg í praktík á ymsum røktarheimum. Tað var tá eg fekk serstakan áhuga fyri røktarsjúklingum.

Diakonútbúgvingin er annars ætlað til arbeiði sum t.d. fyrstæðumaður á einum røktarheimi ella á einum sjómansheimi. Endamálið við hesi útbúgving er at gera eitt sosialt kristiligt arbeiði.

Tað var um tað leitið, at tjakki um mann-fólk skuldu sleppa at útbúgva seg til sjúkrasystur tók seg upp í Danmark. Ein kanning gjørd av »Heilsu-nevndini« vísir, at tað var tørvur á fleiri sjúkrasystur. Stjórin á diakonskúlanum í Aarhus heitti tá á meg og bað meg vera millum tey fyrstu mann-fólkinu, sum fóru á sjúkrasysturaskúla.

Á sjúkrasysturaskúla

Saman við seks dænum fór

eg á sjúkrasysturaskúlan á Ríkishospitalinum. Hetta var í juni mánaði í 1951. Vit vóru 25 næmingar á holdinum. Eg kann minnast, at ein føroysk genta eisini var á hesum holdinum. Tá hon kom á skúlan og sá okkum mann-fólk vera har, helt hon, at hon var komin á skeivt stað, men tað var hon so kortini ikki.

Tað var sjálvandi spennandi at vita sær, at ein skuldi vera millum tey fyrstu mann-fólkinu í danska ríkinum, sum komu á sjúkrasysturaskúla. Eg má viðganga, at eg var mest bangin fyri deildarsjúkrasysturum, um hvat tær fóru at siga til at hava okkum mann-fólk gangandi millum tær sum arbeiðsfelagar. Hetta bilti ikki og vit vórðu sum heild væl móttiknir.

Tað var annars rættiliga nógv tjak í Danmark um hetta, at mann-fólk nú kundu læra til sjúkrasystur. M.a. varð tosað um heitið sjúkrasystur skuldi broytast, tá talan var um mann-fólk. Hetta vóru nógv ímóti, serstakliga teir kvinnuligu fólkatingslimirnir. Men tað kom so framvegis at eita sjúkrasystur, og tað haldi eg er í lagi.

Tað var umgreitt, at ikki øll tóku líka væl ímóti hesum nýggja tiltaki, men yvirhøvur varð tað væl móttikið. Tá vit vóru lidenir sum sjúkrasystur opnauð allir sjúkrasysturaskúlarnir í Danmark dyrnar fyri mann-fólki. Í dag munnu vera millum 500 og 1000 mann-fólk, sum eru sjúkrasystur í Danmark.

Arbeiddi á kvinnudeildini

Eg var liðugur á sjúkrasysturaskúlanum í mars mánaði 1954. Tað varð ikki at drála ov leingi,

men harafturimóti at byrja at arbeiða beinanvegin. Eg kom sum fyrsta mann-fólk at arbeiða sum assistentur á kvinnudeildini.

Har var eg í fýra mánaðir og gjørdi alt vanligt sjúkrasysturarbeidi. Sjálvur feldi eg, at kvinnuligu sjúklingarnir dámdu væl at hava eitt mann-fólk til sjúkrasystur, og tá eg fór, bóðu sjúklingarnir meg syrgja fyri, at eitt annað mann-fólk kom á deildina eftir meg.

Mínar royndir eru annars tær, at kvinnuligir sjúklingar dáma betri at hava mann-fólk sum sjúkrasystur eins og mann-fólk dáma betri at hava kvinnuligar sjúkrasystur.

Til Bretlands

Axel greiðir viðari frá, at hann framvegis hevði stóran áhuga fyri brekaðum og ynskti tí at læra meira á hesum øki. Hetta var ein orsøkin til, at hann tók av einum tilboði at fara á lestrarferð og samstundis fáa arbeiði í Bretlandi.

Tað var júst um hetta leitið, at ein týskur yvir-lækni hevði uppbyggt ein stovn, sum hevði til endamáls at hjálpa brets-kum hermonnum, sum vórðu særdir undir krígnum. Hetta vóru teir sonevndu »Paraplegarnir«, fólk, sum av krígsárum høvdu óviljagst sær ryggin og gjørdust lamnir í undir-kroppinum. Teir flestu doyðu av hesum. Men tá týski yvir-læknin fór at hjálpa hesum sjúklingum við at geva teimum m.a. kropsliga uppenjing gav hetta so góð úrslit, at nógvir sjúklingar vórðu útskrivaðir eftir viðgerðina.

Tað vóru tilik fólk, Axel og kona hansara komu í samband við undir vitjanini í Bretlandi. Hann arbeiddi á sjúkrahúsum, ymsum almennum stovnum og á virkjum. Virkinu royndu nevniliga sjálvi at fáa fólk, ið vóru komin til skaða, aftur í arbeiði.

— Ferðin í Bretlandi lærði meg nógv, og frá 1955 til 1957 arbeiddi eg á sjúkrahúsinum í Hornbæk. Hetta sjúkrahúsið varð upprunaliga bygt til poliosjúklingar, men varð

nú brúkt til sjúklingar, við teimum somu líkam-brekkum, sum eg kendi frá mínum arbeiði í Bretlandi.

Sjúkrasysturaskúla í Árhús

Í 1957 fór Axel á sjúkrasysturaskúlan í Árhús. Saman við einum øðrum var hann fyrsta mann-fólk, sum varð upptikið á henda skúlan. Á skúlanum fekk Axel sær útbúgving í fyrisiting innan sjúkrarøkt.

Í 1958 bleiv hann fyrstæðumaður á sjúkrasysturútbúgvingini á diakonskúlanum í Árhús. Axel nevnið í hesum sambandi, at hann eisini varð biðin um at vera fyrstæðumaður á sjúkrasysturaskúlanum í Havn, men hann tók ikki av.

Á Røktarheim í Maribo

Tey fylgjandi átta árinu varð Axel fyrstæðumaður á amtsrøktarheiminum í Maribo.

Tað var nógv tjak um hetta starvið, tá tað varð lýst leyst í 1960. Níggju konufólk og Axel høvdu søkt starvið. Úrslitið varð, at hann fekk tað.

Axel greiðir frá, at hann var illa kroystur í teimum døgum, tí bløðini gjørdust hvat tey kundu fyri at fáa eina kvinnu í starvið. Tað var heldur ikki óvanligt at siggja yvirskriftir, sum ljóðaðu »Søgte en kvinde — ansatte en mand«. Sjálvur fekk hann eisini nógv brev og uppringingar, har fólk bóðu hann lata vera við at søkja starvið. Hann gjørdi tað kortini, og var á Røktarheiminum í Maribo til 1968.

Axel greiðir viðari frá, at hann og yvir-læknin á sjúkrahúsinum í Maribo, sum teir fyrstu í Danmark gjørdi eina skráseting við holkortum av øllum røktarsjúklingum. Hetta varð gjørt fyri at fáa fleiri og betri upplýsingar um sjúklingarnar, sum síðani kundu brúkast fyri at hjálpa teimum.

Yvir-læknin og Axel ferðaðust tá ymsa staðni í Danmark á røktarheimum og skrásettu sjúklingar. Hetta var m.a. orsøkin til, at verulig gongd nú kom á

Axel Johannesen uttan fyri Hotel Hafnia

røktarheimsarbeiðið í Danmark. Fleiri og fleiri sjúklingar vórðu útskrivaðir. Orsøkin til hetta var serstakliga tann munandi betri uppenjingin av sjúklingum.

Ikki

»Dødens venteværelse«

— Vit finga so við og við broytt ta vanliga áskoðanina manna millum, um at røktarheimini vóru »dødens venteværelse«, sigur Axel Johannesen. Vit vildu vísa teimum fólki, sum komu á røktarheim, at tey kundu sleppa heim aftur.

Setningurin mátti vera at gera fólk so mikið sjálvstøðug á røktarheiminum, at tey kundu verða fær fyri at koma út aftur einaferð.

Sinnissjúkur blivin frískur á røktarheimi

Axel sigur viðari frá eini hending á røktarheiminum í Maribo. — Tað var ein sjómáður, sum hevði fingið so álvarsanligan heilaskjalvta eftir ein saman-stoyt á súklu, at læknarnir á sjúkrahúsinum vistu ikki annað í at velja enn at senda mannin á sinnissjúkrahús.

Tað var tá, at røktarheimið í Maribo kom inn í myndina. Eftir at hava tosað við yvir-læknin á sjúkrahúsinum var semja um, at eg skuldi royna, um vit á røktarheiminum kundu fáa mannin frískan aftur.

Maðurin var tí ikki sendur á sinnissjúkrahús. Vit høvdu hann á røktarheiminum í háltannað ár. Tá var hann heilt frískur og varð útskrivaður. Í dag arbeiðir maðurin aftur, sum einki var hent. Axel Johannesen heldur, at tað m.a. var umhvørvið, sum gjørdi mannin frískan.

Amtsrøktarheimsstjóri — einasti í Danmark

Nú tók rættiliga nógv tjak seg upp í Danmark um tørvin á røktarheimum. Í 1968 gjørdi Holdbæk Amt eina kanning um tørvin á røktarheimum. Henda kanningin vísir, at tørvurin var stórur. Avgjørt varð tí at byggja 4 røktarheim við 42 plássum hvørt. Axel Johannesen, sum tá hevði rættiliga nógvir royndir innan røktarheimsarbeiði, varð biðin um at vera ráðgevi.

Tann 1. apríl sama ár varð Axel settur í starvið sum amtsrøktarheims-